

Fiskarter vid Åland

av Kaj Ådjers

Fiskeribyrån

Ålands Landskapsregering

Foto: Kaj Ådjers

Fiskarter vid Åland

- Sötvattensarter har sitt ursprung från sjöar och vattendrag, där salthalten i vattnet är låg (<1 PSU)
- Marina arter har sitt ursprung från oceaniska förhållanden, där salthalten är hög (20 – 35 PSU)
- Vandringsarter lever i båda omgivningarna, men i olika skeden av livscykeln
- Införda eller invandrade arter är ofta toleranta mot olika salthalter

Fisken ovan är en piggvar

Fiskarter vid Åland

- Östersjön är ett brackvattenhav, där salthalten minskar från ca 20 PSU i danska sunden till 1 – 2 PSU i norra Bottenviken. Vid Åland är salthalten 5 – 6 PSU.
- Alla fiskarter har anpassat sig till Östersjöns brackvattenförhållanden.
- Det är bara ett mindre antal arter som kunnat anpassa sig och det gör att Östersjön är ett artfattigt hav.

Fiskarter vid Åland

Säkra fynd av:

- Sötvattensarter 16 st
- Marina arter 28 st
- Vandringsarter 8 st
- Införda eller invandrade 6 st

Totalt 58 st

- Arter på kommande och arter som kan/borde finnas här 6 st

Fiskarter vid Åland

Sötvattensarter

- Abborre
- Braxen
- Björkna
- Elritsa
- Gers
- Gädda
- Gös
- Id
- Lake
- Löja
- Mört
- Ruda
- Sarv
- Småspigg
- Stensimpa
- Sutare

Abborre (*Perca fluviatilis*)

- Mycket vanlig på Åland
- Rovfisk som kan väga mer än 2 kg och bli ca 50 cm lång
- Den leker på våren på skyddade, grunda vegetationsbevuxna bottnar

- Äldsta påträffade abborren på Åland är 16 år gammal
  - De abborrar vi äter är vanligen 5 – 8 år gamla
- Viktig för både sjökesfisket, sportfisket och fritidsfisket

Foto: Kaj Ådjers

Sötvattensarter

Gers (*Gymnocephalus cernuus*)

- Gersen är vanlig på Åland och blir 25 cm stor
- Den lever starkt knuten till botten, från 1 m till 30 m djup
- Den leker på våren på 1 – 6 m djup
- Den har ingen ekonomisk betydelse och är heller inte intressant för fritidsfisket
- Gers fångas rätt sällan i vanliga bragder, men är vanlig i provfiske-fångster

Foto: Kaj Ådjers

Sötvattensarter

Gädda (*Esox lucius*)

- Gäddan är en stor rovfisk, kan väga upp mot 18 kg och bli mer än 1 m lång
- Vanlig vid grunda stränder och leker tidigt på våren på mycket grunda bottenar
- Hugger gärna på drag och är därför en populär sportfisk
- Har inte så stor betydelse för yrkesfisket, men är mycket viktig för sportfisket och fritidsfisket

Sötvattensarter

Foto: Patrik Lehtonen

Gös (*Sander lucioperca*)

- Förekommer allmänt i Lumparn och Ivarskärsfjärden, men också i andra skyddade fjärdar och vikar
- Den leker sent på våren på 3-5 m djup i skyddade vikar
  - Hanen vaktar och håller rommen ren. Det är mycket viktigt att hanen inte fiskas bort medan den sköter om rommen. Det här är en anledning till att det är förbjudet att fiska gös under dess lektid (1 – 30 juni)
- Den är en rovfisk, som gärna lever på djupt vatten (> 10 m)
- Den är en högt skattad matfisk och är viktig för yrkesfisket
- Gösen kan väga upp mot 15 kg

Sötvattensarter

Foto: Aino-Maria Tarvainen

Foto: Kaj Arvola

- Gösen på den övre bilden är en vuxen gös från Lumparn, medan den undre bilden visar ett ca 15 cm långt yngel kläckt och uppvuxet på Gutturps fiskodling.

Lake (*Lota lota*)

- Laken är en sötvattensart, som föredrar kalla vatten
- Den är mest aktiv under vintern och leker i februari
- Beståndet av lake är numera svagt och orsaken till det är okänd
- Lake betingar ett högt kilopris, rommen anses vara en delikatess och den kan fiskas under en tid på året då andra arter är svåra att fånga. Därför är den attraktiv för yrkesfisket
- Laken kan bli större än 10 kg

- Laken på bilden är ett yngel kläckt och uppvuxet i Gutturps odling. Den är ca 20 cm lång.

Sötvattensarter

Foto: Kaj Ådjers

Sutare (*Tinca tinca*)

- Sutaren är en annan mörtfisk, som förekommer främst i sjöar, men påträffas ibland i skyddade havsvikar
- Dess brons/olivgröna färg och små röda ögon gör att den inte gärna kan förväxlas med någon annan art
- Den lever nära botten där den lever av växtdelar
- Sutaren tål låga syrehalter och höga temperaturer
- Den kan bli upp till 6 kg

Sötvattensarter

Foto: Kaj Ådjers

Mört (*Rutilus rutilus*)

- Mört är vår vanligaste mörtfisk, men är mindre vanlig i östra skärgården
- Leker på våren på grunda bottnar
- Den förekommer gärna i näringsrika och skyddade fjärdar och vikar
- Mörten blir som störst ca 2 kg
- Den har liten ekonomisk betydelse

Foto: Kaj Ådjers

Sötvattensarter

Sarv (*Scardinius erythrophthalmus*)

- Sarven är en annan mörtfisk som förekommer på grunt vatten i näringsrika sjöar och skyddade havsvikar
- Sarven kan förväxlas främst med mört och björkna. Den är gulare och kraftigare byggd jämfört med de andra
- Täta bestånd finns i östra skärgården
- Den blir som störst något över 1 kg

Foto: Kaj Ådjers

Sötvattensarter

Braxen (*Abramis brama*)

- är en storväxt karpfisk, som kan väga upp till 7 kg
- Den leker på våren i grunda vikar på mjuka bottnar och kan då uppträda i stora stim
- Den fångas i viss mån i yrkesfisket
- Den kan förväxlas med björkna

Sötvattensarter

Anna-Maria Tamminen

Björkna (*Blicca bjoerkna*)

- Är en annan karpfisk som liknar braxen, men kan också förväxlas med sarv.
- Arten är vanlig på Åland, främst i sjöar och skyddade vikar
- Arten har ingen ekonomisk betydelse
- Den blir inte större än 1 kg

Sötvattensarter

Foto: Kai Anders

Björkna vs braxen

Braxen blir större och har förhållandevis mindre ögon än björknan. Björkna har stora ögon och något rödare fenor. Ryggen är bredare hos björknan jämfört med braxen hos lika stora individer.

Id (*Leuciscus idus*)

- Iden är en storväxt mörtfisk, som ännu under 1980-talet hade en ekonomisk betydelse på Åland
- Den förekommer både i havet och i sjöar
- Den liknar flera andra mörtfiskar. Den känns dock igen på dess gula ögon, dess kraftigt byggda kropp och mörka fenor
- Iden kan väga 4 – 5 kg

Sötvattensarter

Foto: Anna-Maria Tamminen

Ruda (*Carassius carassius*)

- Rudan är en mörtfisk, som förekommer främst i sjöar och dammar, men påträffas ibland i skyddade havsvikar
- Den är mycket tålig mot låga syrehalter, den klarar t.o.m. helt syrefria förhållanden eftersom den kemiskt kan ställa om ämnesomsättningen. Syre tas då inte utifrån utan från lagrat glykogen i kroppen

Sötvattensarter

- Tack vare förmågan att tåla syrefria förhållanden är arten ofta den enda fiskart som kan överleva i små dammar
- Rudan på bakgrundsbilden vägde ca 1,5 kg, medan fisken på den infällda bilden är liten, ca 15 cm lång
- Rudan kan väga upp till 2,5 kg

Foto: Kaj Adjers

Löja (*Alburnus alburnus*)

- Löja förekommer allmänt över hela Åland
- Den kan uppträda i täta stim vid båthus och bryggor
- Löjan leker två till tre gånger under sommaren
- Den lever av insekter, som den fångar vid vattenytan, men också av djurplankton
- Löjan blir som störst 20 cm lång

Foto: Kaj Ådjers

Elritsa (*Phoxinus phoxinus*)

- Elritsa är en liten mörtfisk, som inte blir större än 12 cm
- Den lever i små stim vid stränderna, gärna vid bryggor på stenbottnar och är rätt allmän på Åland
- Trots sin litenhet kan elritsan bli upp till 10 år gammal

Foto: Kaj Ådjers

Småspigg (*Pungitius pungitius*)

- Småspiggen blir endast ca 5 cm lång
- Den har 7 – 12 taggar på ryggen. Den kan förväxlas med storspigg, som har tre taggar på ryggen
- Den leker på våren och är bobyggare. Hannen vaktar rommen och även de nykläckta ynglen
- Småspiggen blir sällan äldre än två år gammal

Foto: Kaj Ådjers

Sötvattensarter

Stensimpa (*Cottus gobio*)

- En liten simpa, ca 10 cm, som förekommer på grunda, steniga bottenar
- Påträffas sällan, men är troligen rätt vanlig
- Den lever mycket stationärt, i närheten av en och samma sten.
- Den leker under våren och gräver då en bohåla under sin sten, där rommen läggs
- Hannen vaktar och sköter om rommen

Sötvattensarter

Foto: Kaj Ådjers

Fiskarter på Åland

Marina arter

- Ansjovis
- Flundra
- Hornsimpa
- Kusttobis
- Lerstubb
- Makrill
- Mindre havsnål
- Näbbgädda
- Oxsimpa
- Piggvar
- Ringbuk
- Rödspätta
- Rötsimpa
- Sandstubb
- Sjurygg
- Sjustrålig smörbult
- Spetsstjärtat lågebarn
- Storspigg
- Strömming
- Svart smörbult
- Tejstefisk
- Tobiskung
- Torsk
- Tånglake
- Tångsnälla
- Tångspigg
- Vassbuk
- Östersjöflundra

Flundra (*Platichthys flesus*)

Östersjöflundra (*Platichthys solemdali*)

- År 2018 fastställdes att det förekommer två arter av flundra i Östersjön.
- Man kan inte med ögat skilja arterna från varandra. Man skiljer dem åt med genetiska metoder, genom att undersöka deras romkorn eller genom lekbeteendet
- *P. flesus* leker på större djup och har svävande rom medan *P. solemdali* lägger rommen på grunda sandbottnar nära kusterna
- Båda arterna förekommer vid Åland.
- De är en populära matfiskar på Åland. Betydelse för yrkesfisket är inte så stor, men den är viktig för fritidsfisket
- De kan väga något över 1 kg

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

- Plattfiskar med röda fläckar som påträffas hos oss är så gott som alltid flundror, inte rödspätta/rödspotta (se nästa bild)

Rödspätta (*Pleuronectes platessa*)

- Rödspättan eller rödspottan förekommer allmänt vid Atlantkusten, västra Medelhavet, södra Svarta havet och också i södra Östersjön
- Rödspättan kan väga upp till 7 kg
- Arten har stort kommersiellt värde
- Vid Åland påträffas den endast sällan
- Rödspättan kan lätt förväxlas med flundra

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

- Plattfiskar med röda fläckar fångas allmänt hos oss, men de är så gott som alltid flundror
- Flundror har fullt med små benknölar på ovansidan och känns ibland som sandpapper
- Rödspättan saknar dessa knölar helt och är därmed helt slät i skinnet
- Fiskarna på bilden köptes i en fisksmedelsaffär på Åland

Piggvar (*Scophthalmus maximus*)

- Piggvar förekommer rätt allmänt på Åland
- Den kan väga upp till 25 kg i Atlanten, men blir inte större än 5 kg i Östersjön
- Den leker på grunda, rena sandbottnar. Några kända lekvikar finns på Åland
- Arten är attraktiv för yrkesfisket i marina områden, men betydelsen är liten på Åland

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

Hornsimpa (*Trigloopsis quadricornis*)

- Hornsimpan är välanpassad till både salt och bräckt vatten och förekommer därför i hela Östersjön
- Hos oss fångas den ofta i stort antal under den kalla årstiden. Den har dock ingen ekonomisk betydelse utan är mest till förtret för yrkesfisket
- Hornsimpan kan bli ca 1 kg och kännetecknas av fyra benknölar på huvudet
- Den låter med ett vibrerande ljud vid lek och under stress

Foto: Kaj Ådjers

Marina arter

Oxsimpa (*Taurulus bubalis*)

- Oxsimpan påträffas sparsamt vid Åland
- Den kännetecknas av en kraftig tagg på vardera gällocket och kan vara färggrann i blå och gula toner
- Oxsimpan har ett knorrande läte när den stressas
- Den blir inte större än 15 cm

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

Rötsimpa (*Myoxocephalus scorpius*)

- Rötsimpan är vår största simpa, den kan väga över 1 kg
- Den är ovanlig på Åland
- Den kan förväxlas med oxsimpa. Rötsimpan blir dock större och saknar de långa och kraftiga taggarna på vardera gällocket
- Lätt att skilja från hornsimpa, då den saknar "horn"
- Rötsimpan grymtar svagt när den stressas

Marina arter

Foto Kaj Ådjers

Sjurygg (*Cyclopteryx lumpus*)

- Sjuryggen påträffas längs stränder under den kalla årstiden och fastnar då ofta i bragder
- Sommartid uppehåller den sig på djupt vatten och påträffas då sällan
- Sjuryggen har ett sugorgan liksom ringbukan. Fisken på bilden har fäst sig på stenen
- Sjuryggens rom säljs som kaviar
- Hanen kallas stenbit och honan kvabbso
- Den blir hos oss ca 20 cm lång

Marina arter

Foto: Kai Aderns

Ringbuk (*Liparis liparis*)

- Ringbukan är en ovanlig art på Åland, endast några bekräftade fynd finns
- Den blir som störst ca 15 lång
- Troligen är den vanligare på större djup (50 m)
- Den har ett sugorgan på buken liksom sjuryggen, som den fäster sig med vid stenar

Foto: Paul Eriksson

Marina arter

Lerstubb (*Potamoschistus microps*) Sandstubb (*Potamoschistus minutus*)

- Lerstubb och sandstubb är två små likartade arter. De blir endast 5 – 6 cm långa
- Arterna kan förekomma sida vid sida, ofta på grunda sandbottnar
- Arterna är bobyggare och hannen vaktar boet med rommen
- Arterna är svåra att skilja från varandra, fisken på bilden är troligen en lerstubb, då den fångades på ca 2 dm djup. Sandstubben lever något djupare

Marina arter

Foto: Kaj Adjers

Sjustrålig smörbult (*Gobiusculus flavescens*)

- Sjustrålig smörbult är en 4 – 6 cm stor fisk som sällan påträffas på Åland
- Dess litenhet gör att den mycket sällan fångas i bragder
- Den påträffas på steniga grunda bottnar i mellan- och ytter skärgården
- Fotografen gjorde två försök att hitta arten vid Hammarlands stränder och lyckades båda gångerna fånga en individ med en yngelhäv. Det antyder att arten trots allt kanske är rätt vanlig

Marina arter

Foto: Kaj Adjers

Svart smörbult (*Gobius niger*)

- Svart smörbult blir ca 10 cm lång
- Den är rätt vanlig på Åland
- Den förekommer på grunda bottenar bland växtlighet och stenar
- Rommen läggs i hålor och vaktas av hanen
- Svart smörbult kan förväxlas med svartmunnad smörbult

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

Torsk (*Gadus morhua*)

- Torsk var under 1980 – 1990-talet mycket vanlig på Åland och hade stor kommersiell betydelse. Numera fångas den liten utsträckning
- Beståndet i Östersjön minskade dramatiskt under 1990-talet och orsaken var svårigheter med förökningen och ett hårt fiske i södra Östersjön. Beståndet är fortfarande svagt, men orsakerna är numera andra
- Torsken förökar sig i södra Östersjön. Salthalten är för låg för att leken skall lyckas hos oss. De torsk som påträffas vid Åland är troligen fisk som vandrar i Östersjön i jakt på mat. Ålandstorsken är för närvarande föremål för ett undersökningsprojekt
- Torsken kan bli stor, upp till 30 kg i Östersjön

Marina arter

Storspigg (*Gasterosteus aculeatus*)

- Storspigg är mycket vanlig vid våra stränder. Den kan uppträda i stora stim ute på öppna fjärdar
- Den kan bli ca 10 cm lång
- Storspiggen leker fr.o.m. mars och ända in i augusti. Den är bobyggare och hannen vaktar vildsint boet
- Könen ser olika ut under lektid, hanen är blå- och rödaktig (övre bild) medan honan är brun- och grönaktig (nedre bild).

Foto: Kaj Ådjers

Foto: Kaj Ådjers

Marina arter

Tångspigg (*Spinachia spinachia*)

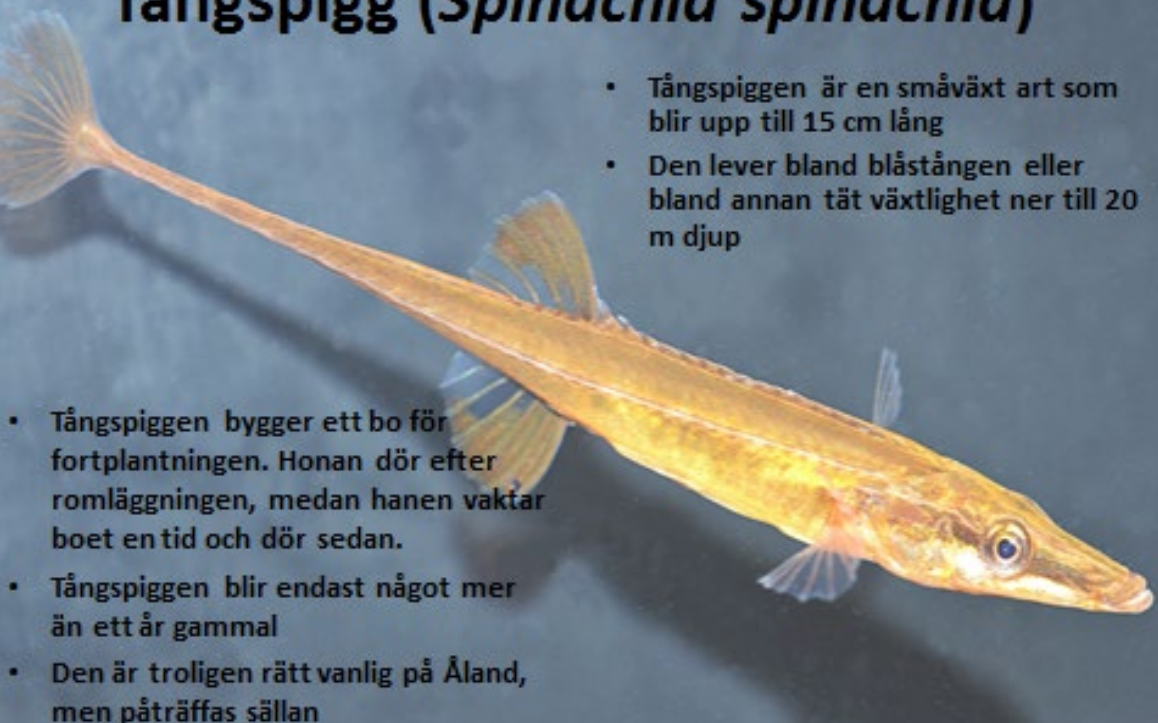
-
- Tångspiggen är en småväxt art som blir upp till 15 cm lång
  - Den lever bland blåstången eller bland annan tät växtlighet ner till 20 m djup
  - Tångspiggen bygger ett bo för fortplantningen. Honan dör efter romläggningen, medan hanen vaktar boet en tid och dör sedan.
  - Tångspiggen blir endast något mer än ett år gammal
  - Den är troligen rätt vanlig på Åland, men påträffas sällan

Foto: Kaj Ådjers

Marina arter

Strömming (*Clupea harengus*)

- Strömmingen är välanpassad till Östersjöns bräckta vatten. Den förekommer i hela Östersjön, även längst uppe i Bottenviken och längst österut i Finska viken
- Strömmingen är en stor resurs, som har haft mycket stor kommersiell betydelse på Åland. Numera är dess betydelse liten
- Det finns både höstlekande och vårlekande former.
- Den lever pelagiskt (i den fria vattenmassan) och livnär sig på djurplankton
- Strömming är lätt att förväxla med vassbuk (se nästa bild)

Marina arter

Vassbuk (*Sprattus sprattus*)

- Vassbukan eller skarpsill som den också heter är liksom strömmingen välanpassad till Östersjöns bräckta vatten och förekommer i hela Östersjön
- Vassbukan är en resurs som har haft stor kommersiell betydelse på Åland, men som numera är liten
- Vassbukan leker under tidig sommar ute i öppna havet och lever liksom strömmingen pelagiskt
- Vassbukan förväxlas lätt med strömming.
  - En tydlig skillnad är att vassbukan har "vass" buk, om man för fingret över buken från stjärten mot huvudet fastnar fingret i den sträva buken

Marina arter

Näbbgädda (*Belone belone*)

- Näbbgädda är en långsmal pelagisk art, som ibland uppträder rätt allmänt hos oss. Den kännetecknas av den mycket långa och med tänder försedda "näbben"
- Den lever i regel i Atlanten, men kommer in i Östersjön under dess vandringar efter föda
- Yngel, vilket vittnar om lyckad lek, har hittats på Åland
- Näbbgäddan kan bli en meter lång och väga över 1 kg. Fiskern på bilden var 72 cm lång
- Den har ingen kommersiell betydelse hos oss. Men den fångas ofta av sportfiskare
- Näbbgäddan anses vara en smaklig fisk, speciellt som rökt. Noteras kan att benen är gröna (se infälld bild). Ett färgämne i benen åstadkommer detta och är helt ofarligt

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

Makrill (*Scomber scombrus*)

- Makrillen lever normalt i Atlanten men stim förekommer rätt ofta i södra Östersjön
- Den påträffas ibland även vid Åland
- Den förökar sig troligen inte i Östersjön
- Makrillar som påträffats vid Åland och Finland är oftast 20 – 30 cm långa
- Makrillen är en viktig art kommersiellt sett i Atlanten
- Makrillen hör till samma familj som tonfisk. Köttet påminner också om tonfiskens kött
- Fisken på bilden köptes i en livsmedelsaffär på Åland

Marina arter

Foto: Kaj Ådjers

Blåtobis eller kusttobis (*Ammodytes tobianus*)

Tobiskung (*Hyperoplus lanceolatus*)

- Blåtobis (ovan) och tobiskung (nedan) är två likartade långsmala arter, som lever i den fria vattenmassan s.k. pelagiska arter
- Arterna är svåra att skilja från varandra, tobiskungen blir upp till 30 cm lång medan blåtobisen blir endast ca 15 cm
- Arterna påträffas ibland hos oss. De är troligen rätt vanliga, men p.g.a. storleken och formen fastnar de sällan i vanliga bragder

Marina arter

- Tobiskungen på bilden nedan var 32,8 cm lång. Den fångades vid Föglö och är troligen den största som fångats vid Åland. Den blev tyvärr inte registrerad hos Finlands rekordfiskar

Foto: Robert Andersson

Mindre havsnål (*Nerophis ophidion*)

- Mindre havsnål (bilden ovan) och tångsnälla (bilden nedan) är två långsmala arter, som kan bli upp till 25 cm långa.
- Mindre havsnål är endast några mm grov och har litet huvud

Foto Kaj Ådjers

Tångsnälla eller kantnål (*Syngnathus typhle*)

- Tångsnällan är grövre, ca 1 cm grov, och har ett långt och relativt stort huvud
- Båda arterna lever i tät växtlighet, gärna bland blåstång, ner till 20 m djup
- Arterna är besläktade med sjöhästar
- Som hos alla sjöhästar bär hanen rommen i en bukficka innan rommen kläcks

Foto: Kaj Ådjers

Marina arter

Tånglake (*Zoarces viviparus*)

- Tånglaken är en långsmal fisk, som kan bli upp mot 40 cm lång
- Den förekommer rätt allmänt vid Åland
- Den påträffas ofta i tångbältet, men kan förekomma ända ner till 80 m djup
- Den föder levande ungar dvs rommen kläcks inuti honan. Ynglen är 30 - 50 mm när de kommer ut
- Normalt är tånglaken färgad som fisken ovan, men ibland kan man hitta individer som saknar de bruna pigmenten som fisken nedan.
- Tånglaken är en smaklig fisk. Den har dock ingen ekonomisk betydelse
- Nämnas kan att benen är gröna

Foto: Kaj Adjers

Foto: Stefan Söderström

Marina arter

Ansjovis eller sardell (*Engraulis engrausicholus*)

- Ansjovis är en strömmingsliknande fisk, som lever i Atlanten. Ibland förrirrar den sig in i Östersjön
- Ansjovisen blir 10 – 15 cm lång och känns igen på sin mycket stora mun och stora ögon
- Endast några fynd finns vid Åland
- Fisken på bilden fångades i Sverige

Marina arter

Foto Björn Fagerholm

Spetsstjärtat längebarn (*Lumpenus lampetraformis*)

Marina arter

- Spetsstjärtat längebarn är en bottenlevande långsträckt fisk som blir 20 – 30 cm lång
- Den lever på djupa bottnar, 30 m och djupare
- Endast några få bekräftade fynd finns vid Åland
- Den fångas ibland med strömmingstrål
- Arten har ett ljusorgan, vilket visar att den lever djupt och där ljus saknas
- Fisken på bilden fångades i strömmingstrål i södra Bottenhavet

Foto: Kaj Adjers

Tejstefisk (*Pholis gunnelus*)

Marina arter

- Tejstefisk är en ållik bottenlevande fisk, som blir upp till 20 cm lång
- Den lever sommartid på grunda bottnar bland stenar och växtlighet, vintertid lever den på 10 – 20 m djup
- Det finns endast några få fynd vid Åland
- Dess form och storlek gör att den fastnar i bragder endast i misstag
- Arten är lätt att känna igen på de många svarta fläckarna på ryggen
- Fisken på bilden fångades med torsknät på 200 m djup utanför Eckerö

Foto: Olle Forsman

Vandringsarter

- Flodnejonöga
- Havsöring
- Lax
- Nors
- Sik
- Skärkniv
- Stör
- Ål

Lax (*Salmo salar*)

Vandringsarter

- Laxen förökar sig på hösten i rinnande vatten, tillbringar en tid i vattendraget som smolt och vandrar därefter ut i havet för att tillväxa. Som vuxen återvänder den till sin kläckningsplats för att leka
- Den kan väga uppemot 30 kg

- Laxen har varit av stor vikt för yrkesfisket, men numera har betydelsen minskat p.g.a. minskad tillgång och fångstrestriktioner
- Den är av stort intresse för sportfisket

Foto: Ingmar Eriksson

Havsöring (*Salmo trutta*)

Vandringsarter

- Havsöring är en laxfisk, som kan bli 12 – 13 kg
- Den leker på hösten i rinnande vatten och tillbringar flera år ute i havet för att växa till sig. Som lekmogen återvänder den till vattendraget där den kläcktes
- Den är en populär sportfisk. Yrkesmässigt har den endast liten betydelse
- Öringen på bilden fångades på spö och släpptes. Den vägde 3,7 kg

- På Åland finns inte naturlig förökning i större utsträckning, utan beståndet upprätthålls genom att kläcka och utplantera öring från Guttorp

- Öringen på den infällda bilden är kläckt och uppvuxen på Guttorp. Den är ca 20 cm lång

Foto: Patrik Lehtonen

Sik (*Coregonus lavaretus*)

- Sik är en laxartad fisk, som förekommer som havslekande sik och vandringsik. Siken leker på hösten
- Den havslekande siken leker på sandbottnar i havet
- Vandringsiken leker i rinnande vatten och vandrar som yngel ut i havet för att tillväxa. Den återvänder som vuxen till vattendraget för att leka

Vandringsarter

- Siken har stor betydelse för yrkesfisket
- Siken kan väga upp mot 7 kg
- Sikyngel produceras på Guttorps fiskodling för utplantering
- Siken på den infällda bilden är kläckt och uppvuxen på Guttorp och är ca 15 cm lång

Foto: Kaj Adjers

Nors (*Osmerus eperlanus*)

- Nors är en smal laxartad fisk, som blir upp till 30 cm lång
- Den lever pelagiskt (i den fria vattenmassan) i stora stim
- Den förekommer i en form som vandrar till sötvatten för lek och i en form som leker vid stränder i havet
- Man märker genast om man fångat en nors, då den luktar starkt av gurka

Vandringsarter

- Den är allmän på Åland och har ingen kommersiell betydelse, trots att den anses vara en god matfisk

Foto: Kaj Adjers

Foto: Kaj Adjers

Skärkniv (*Pelecus cultratus*)

- Skärkniv är en mörtfisk, som är ovanlig hos oss. Årligen brukar något fynd rapporteras
- Den leker i floder, som rinner ut i östra och södra Östersjön. Uppväxten sker både i sötvatten och i havet
- Skärkniven känns igen på sina stora bröstfenor och uppåtriktade mun
- Den blir upp till 50 cm lång och kan väga över 1 kg

Vandringsarter

Foto: Kaj Ådjers

Ål (*Anguilla anguilla*)

- Ål är en välkänd långsmal fisk som kan bli över 1 m lång och väga närmare 5 kg
- Man anser att den förökar sig i Sargassohavet och vandrar som yngel till Europa för att växa till sig. Den går då via vattendrag in i sjöar och tillbringar flera år där innan den inleder vandringen tillbaka till Sargassohavet för lek

Vandringsarter

Ålen anses vara en delikatess, men dess betydelse för yrkesfisket på Åland är marginell

Globalt sett är bestånden vikande och fisket i Östersjön är numera föremål för begränsningar

Ålen på bilden är fotograferad i Kotka Maretarium

Foto: Magnus Östman

Störrar (*Acipenser sp*)

- Störrar fångas ibland på Åland. Fiskarna som fångats här är väger 0,5 - 2 kg och är 60 – 80 cm långa. Störrar kan bli flera m långa och väga några hundra kilo
- Det finns flera arter av störfiskar. De olika störrarterna förekommer främst i stora floder och sjöar i östra Europa.
- Arten av de fiskar som påträffats på Åland har oftast inte kunnat verifierats
- År 2013 fångades dock en märkt stör av arten Atlantstör (*Acipenser oxyrinchus*, se bilden), som härstammar från Nordamerika
  - Stören utplanterades och märktes i Litauen inom ett utplanteringsprojekt för nyetablering av stör i floder
  - Stören var 55 cm lång vägde 720 g

Vandringsarter

Foto: Kaj Ådjers

Flodnejonöga (*Lampetra fluviatilis*)

- Flodnejonöga är en långsmal broskfisk, som kan bli ca 50 cm lång
- Den förökar sig i rinnande vatten och vandrar ut i havet för att växa till sig
- Den har en sugmun, som den fäster sig vid på stenar och ibland på stora fiskar t.ex. lax, och livnär sig genom att suga kroppsvätskor och blod
- Det finns tre arter av nejonögon i anslutning till Östersjön
- Alla tre arter anses vara utrotningshotade
- Nejonögon har fångats i stora mängder under lekvandringen upp i älvar och dess kommersiella betydelse har lokalt varit stor
- Nejonögon anses vara en delikatess
- På Åland är förekomsten av nejonögon liten, men det finns några bekräftade lekbäckar

Vandringsarter

Foto: Kaj Ådjers

För Åland nya arter

• Införda

- Regnbåge
- Harr
- Röding
- Gräskarp

Invandrade

- Karp
- Svartmunnad smörbult

Regnbåge (*Oncorhynchus mykiss*)

- Regnbågens naturliga utbredningsområde är norra Stilla havet i både Nordamerika och Asien
- Den togs till Östersjön i slutet av 1800-talet med syftet att etablera naturligt förökande bestånd
- Naturlig förökning har dock kunnat konstateras endast i några få fall i Östersjön
- Fisken ovan är dess naturliga färg, medan fisken till höger är en framavlad odlingsform, guldregnbåge, som ibland påträffas som rymling vid Åland

Foto: Kay Nilgers

- Numera är regnbåge den dominerande arten för fiskodling på Åland och rymlingar påträffas regelbundet.
- Regnbågen kan väga upp till 10 kg

Foto: Bengt Erik Donning

Harr (*Thymallus thymallus*)

- Harren förekommer naturligt i norra Skandinavien, främst i sötvatten men också i Bottenvikens låga salthalter
- Den blir 40–50 cm stor
- I slutet på 1990-talet planterades harr yngel ut i Marsund. Syftet var att etablera ett bestånd som förökade sig naturligt
- Utplanteringen misslyckades och dessa fiskar är numera borta
- Fisken på bilden fångades i Sverige

Sötvattensarter

Foto: Peter Johannessen

Röding (*Salvelinus sp*)

- Röding är en laxfisk, som förekommer som två arter i Norden. Fjällröding med nordlig utbredning och storröding som förekommer i de stora svenska sjöarna. Ingen av dem förekommer naturligt vid Åland
- År 2003 startades en odling med röding på Åland. Formen var en korsning mellan de två arterna
- Största delen av fiskarna rymde och man kunde en tid fånga vuxna rödingar vid Åland
- De fiskarna är numera borta och man kan inte längre förvänta sig att få röding hos oss
- Fisken på den infällda bilden odlades och fångades på Åland, medan fiskarna på bilden i bakgrunden är storrödingar i Universeum i Göteborg

Vandringarter

Foto: Kaj Ådjers

Gräskarp (*Ctenopharyngodon idella*)

Sötvattensarter

- Gräskarpen härstammar från östra Asien och togs till Europa på 1800-talet som matfisk
- Trots namnet är den närmare släkt med mört än med karp
- Den äter enbart växter och kan kraftigt beta ner växtligheten i en sjö eller damm
- Gräskarp föds upp i odling bl.a. i Sverige, men den kan inte föröka sig naturligt hos oss
- Gräskarp har planterats ut i Isaksö träsk åren 1977 och 1979. De fiskarna är troligen borta nu
- År 2017 och 2018 planterades gräskarp ut i Tjudö träsk

Foto: Kaj Adjers

Karp (*Cyprinus carpio*)

- Karp är världens mest odlade fiskart och den odlas i Östersjöns öststater
- Ibland fångas rymlingar hos oss
- Karpen på bilden fångades i Ämnesviken och vägde hela 7,2 kg
- Karp är lätt att förädla och förekommer i många former. Bl.a förekommer s.k. koikarpar i dammar även på Åland

Införda/invandrade arter

Svartmunnad smörbult (*Neogobius melanostomus*)

- Svartmunnad smörbult påträffades första gången på Åland år 2011. Provfiske med små ryssjor visade att det finns ett livskraftigt bestånd i Västerhamn. Nästan 500 individer fångades år 2013
- Arten härstammar från Svarta och Kaspiska havet och har nått Östersjön troligen via fartygstrafiken.
- Den påträffades första gången i Östersjön i Polen år 1990 och har sedan dess spridit sig norrut och västerut. Karakteristiskt är att man hittar dem främst i hamnar
- Den svartmunnade smörbulten blir som störst 25 - 30 cm
- Den konkurrerar med flundra och tånglake om föda och livsutrymme
- Den kan förväxlas med svart smörbult. Ett bra kännetecken är en svart fläck på främre ryggfenas bakkant (se bilden), som svart smörbult saknar

Införda/invandrade arter

Foto: Kaj Ådjers

Arter på kommande och arter som kan finnas i landskapet

- Arter som kan finnas i landskapet men som inte har bekräftats
  - Silverruda
  - Faren
  - Färna
  - Skäggsimpa
  - Stäm
  - Vimba

Silverruda (*Carassius gibelio*)

- Silverruda är en mörtfisk och sötvattensart med östlig utbredning
- Den har spridit sig från sjöar och vattendrag i Ryssland och förekommer nu allmänt i Finska viken. Den har inte bekräftats på Åland ännu
- Silverrudan kan lätt förväxlas med ruda. Ett säkert kännetecken är att silverrudan har svarta och rudan ljusa bukhinnor

Införda/invandrade arter

- På bilden är silverruda överst och ruda nederst
- Fiskarna är fångade i Estland

Foto: Kaj Ådjers

- Faren (*Abramis ballerus*)
- Färna (*Leuciscus cephalus*)
- Stäm (*Leuciscus leuciscus*)
- Vimma (*Vimba vimba*)
- Skäggsimpa (*Agonus cataphractus*)
  - Alla fyra arter till vänster är mörtfiskar och sötvattensfiskar, som förekommer i närområdena både väster och öster om Åland
  - Det finns inget bekräftat fynd av dessa arter på Åland
  - Alla är knutna till rinnande vatten. Avsaknaden av större rinnande vattendrag på Åland är troligen orsaken till att de kanske inte finns här
  - Skäggsimpa är en marin art, som påträffats bl.a. i Finska viken och förekommer mer allmänt i södra Östersjön
  - Den har inte bekräftats vid Åland
  - Den blir ca 20 cm lång och lever nära stranden på 5 - 20 m djup

Arter som kan finnas i landskapet men som inte har bekräftats

Rapportera ovanliga eller okända fiskarter

- Spara fisken levande om möjligt
- eller spara den fryst eller isad
- eller fotografera den
- Ta kontakt med fiskeribyrån
(kaj.adjers@regeringen.ax, 018 25288)